

#daaromzijnwekerk

Reactie op het verhaal van Tijs van den Brink door Ds. Bert Karel Foppen Inspiratieconferentie GZB, HGJB, IZB – 5 november 2021

Lieve en meer nog geliefde broeders en zusters,

Inleiding en route.

Fijn om u te ontmoeten, live...! Bij alles wat je kan zeggen over de doorwerking van de Coronacrisis in het kerkelijk leven en over 'kerk na Corona' zeg ik in ieder geval dit: het feit dat deze drie bonden elkaar meer en meer zijn gaan zoeken en vinden ervaar ik als zeer positief en heeft ook alles te maken met deze tijd waarin veel dingen op andere manieren verbonden raken. Mooi woord overigens. Verbonden...

Aan mij, gewoon gemeentepredikant en het achterland/grondvlak van GHI dienend, is gevraagd te reageren op de lezing/het verhaal van Tijs van den Brink. Het platform heeft ook nog wat vragen aan mij gesteld als gemeentepredikant gesteld: Wat kunt u verwachten! Ik ga eerst in op de vraag naar de brokken en de zegen van de Coronacrisis voor het kerkelijk/gemeentelijk leven. Vervolgens reageer ik –met een eigen invalshoek- op het verhaal van Thijs van den Brink, tenslotte een afronding!

I Brokken en zegen van de Corona-periode.

Vraag: Hoe is jouw gemeente door de coronacrisis gerold. Wat zijn de brokken, wat zijn de zegeningen? Laat ik gelijk helder zijn: de balans tussen brokken en zegeningen is negatief. Meer brokken dan zegen...Ik hoop wat betreft de brokken denk ik niet lang te praten. U kent ze: geen/minder normaal contact met mensen, minder contact tussen gemeenteleden. De 'eenzaamheid' van veel mensen, het 'meeleven' is allemaal moeilijk meetbaar etc.

Een paar concrete dingen bij brokken: Het is daarbij –en dan praat ik even als dominee/kaderlid ook een intensieve en energieslopende tijd geweest én nog. Alles moest zoveel mogelijk doorgaan. Maar ook over de vormen van alles: -looproutes, koffie,- moest je nadenken en overleggen. Met daarbij de strijd tussen de rekkelijken en de preciezen! Vaak werden beslissingen al weer ingehaald door de situatie. Dit heeft veel energie gevraagd, terwijl datgene wat energie geeft, de werkelijke ontmoeting, vaak minder was.

En van zo lang niet samen kunnen vieren, niet kunnen zingen wordt volgens mij ook niemand geloviger.

Of om nog maar even wat concreter te zijn. (HGJB) Je zult maar tiener/jongvolwassene zijn: je zoekt –met vallen en opstaan je eigen weg, ook in het geloof, in kerk etc. Het is een fase van je leven waarin de relatie met je ouders best ingewikkeld is en dan kom je maar zo ineens thuis te zitten, doordeweek, maar ook zondags. Samen met je ouders op de bank naar een dienst kijken. En dat niet 1 of twee weken, maar maanden, langer dan een jaar. ...

Over de 'zegen' -ik noem het liever positieve bijvangst- zeg ik iets meer. Er is een hoop creativiteit aangeboord. Vaak vanaf het grondvlak. Dat ging –eerlijk is eerlijk- vaak buiten de gebaande paden en soms ook buiten de geëffende besluitwegen van het kerkelijk bedrijf. (Kerkenraden zijn –hoe nodig en goed ook ze ook zijn- zeker niet altijd 'broeinesten' /broedplaatsen van creativiteit). Een aantal spontane acties: bloemetjes in de buurt uitdelen, de kerk als gebouw is meer open, diaconale projecten met meerdere kerken samen etc.. .

#daaromzijnwekerk

Niet gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek, maar ik denk dat ook de meer praktisch ingestelde gemeenteleden, de doeners iets meer ruimte kregen/namen. Mooi! Zeker in

onze hoek van de kerk met een groot accent op het Woord spelen schrijvers en denkers vaak de eerste viool en staan doeners vaak op achterstand!

Sommige vormen/geleidingen zijn na tientallen jaren ineens veranderd, dat kan ook iets goeds hebben. Verandering van spijs doet eten. Nu ja, soms ging het niet om verandering van spijs, maar wel om verandering van bord en bestek. Ik denk in dit verband heel concreet aan de viering van het avondmaal dat op een aantal verschillende manieren is gevierd. Dat heeft verschillende belevingen aangeboden.

Pastoraal gezien kende ik 'de wandeling' al wel, maar het duingebied van Den Haag ken ik inmiddels behoorlijk goed. Ik zou het collega's iedereen die bij het pastorale werk betrokken is (ook de jeugdouders!) echt aanraden. Samen wandelen heeft en geeft een andere dynamiek. En een omgezaagde boomstam is een prima plaats voor gebed!

Een structuur van kleinere cellen/kringen die met elkaar meeleven.

Als het om zegeningen gaat denk ik ook aan –en hierbij sluit ik me volledig aan bij Tijs, het streamen van diensten en sowieso op dat level de kerk bij de maatschappij brengen/houden. Streamen deden we al heel lang in Den Haag, maar we kregen ook een kerkapp. Ik heb dat als een zegen ervaren. Je kunt even kort iets tegen alle gemeenteleden zeggen, iets delen, het heeft de collecteopbrengsten op pijl gehouden etc, al moeten we nu weer even goed gaan nadenken over de plaats van de collecte in de dienst, dat was altijd al een beetje een stiefkindje, maar dat is nu helemaal zo geworden. Blijven streamen...Ja, maar komen de mensen dan wel weer naar de kerk? Sommigen mensen misschien niet...maar of je daarvoor het streamen moet laten.

Ik zou daarom zeggen: praat mede naar aanleiding van de coronacrisis opnieuw of voor het eerst over vormen. Van de grootte van de Bijbelkring tot de manier van collecteren en avondmaal vieren. Want wellicht hebben we door de coronacrisis wel ontdekt dat vormen belangrijker zijn dan we vaak voor waar willen hebben. Vormen zijn beddingen, geleidingen van inhoud. Ze horen meer tot de inhoud, ze vormen meer de inhoud dan wij voor waar willen hebben. Hoewel het wel kan, drink je doorgaans geen espresso uit een soepbord zo zeg ik vaak.

Een netwerk als #daaromzijnwekerk zou misschien nog wel meer een vindplaats van goede ideeën kunnen zijn. Gluren bij de burens kan heel inspirerend zijn. Kerk ben je samen! Coronatijd was en is een moeilijke tijd. Laten we dat eerlijk uitspreken naar elkaar. Wees daarom ook wat mild naar de gemeente en naar jezelf! We moeten denk ik echt bijkomen en opnieuw onze draai vinden. Laten we daar de tijd voor nemen en eerlijk gaan delen hoe je de tijd beleefd hebt. Revalideren kost tijd, zo schreef prof. Selderhuis al enige tijd geleden toen het ging over kerk na Corona. En collega van Ekris merkte op: laten we niet gelijk weer in de oude 'doe modus' vervallen. Dat zijn zaken die ik zeer onderstreep. Daarbij komt: Het vraagt –los van de meer praktische zaken- ook heel wat om een mondiale crisis als deze enigszins een plaats te geven, als mens, als gelovig mens, als gemeente van Christus. Dan denk ik in het bijzonder aan de jongeren die zijn opgegroeid in een tijd van vooruitgang en niet uit eigen ervaring weten wat crisis is. Ik kom over dat plaats geven nog wel terug!

#daaromzijnwekerk

=====

II Over secularisatie, enkele gedachten bij het verhaal van Tijs van den Brink.

Dan het verhaal van Tijs van den Brink. Ik ben erg blij met het verhaal van Thijs. Niet omdat het zo'n optimistisch verhaal is, dat is het –helaas!- niet. Wel omdat het in mijn ogen een realistisch, een eerlijk verhaal is waarbij nu eens niet op eufemistische of vrome wijze om de hete brij wordt heengedraaid. In die zin hebben we zeker in eerste instantie meer aan een betrokken journalist die dicht bij de werkelijkheid leeft en de dingen eerlijk benoemt dan aan een socioloog, theoloog, al moet zeker de stem van de laatste wel gaan/blijven klinken. De kerk na Corona heeft zo maakt Thijs duidelijk toch allereerst alles te maken met de kerk voor Corona. Helemaal eens. De Corona-crisis heeft –zo is mijn mening- echt wel impact gehad, maar dan vooral in die zin dat deze crisis de sluimerende en soms ook verborgen crisis van secularisatie aan het licht heeft gebracht en heeft versneld en verscherpt. De ontwikkelingen in Amsterdam/de Randstad zijn zeker niet het dwingende voorland van heel Nederland. Er is echt een grote ongelijktijdigheid in ons kleine postzegellandje en er zijn ook nog andere invalshoeken waardoor je niet zonder meer een tijdslijntje kan trekken tussen de neergang van het kerkelijk leven in de steden, en op andere plekken, maar iets voorlopigs – heel letterlijk wat betreft de culturele ontwikkelingen is er toch wel. Secularisatie dringt toch ook door in/op de Biblebelt? Daar zijn de aantallen (belijdenis)catechisanten toch ook echt anders dan pakweg 15/20 jaar geleden. Thijs vraagt vervolgens zich af hoe dit komt 'Waarom haken mensen zo massaal af' en noemt vervolgens de vooral terugkerende redenen en oorzaken, veelal vanuit zijn ervaring bij het televisieprogramma Adieu God! Over alle door Thijs genoemde punten zou veel te zeggen zijn. Ik kies er een aantal en die punten zijn wat mij betreft ook gelijk onderdeel van een 'theologische agenda' voor de aankomende tijd:

-Wat is geloven wel of niet. Wie is God wel of niet. God blijkt niet de Supersinterklaas te zijn die er voor zorgt dat je niets overkomt. Nee, inderdaad...hoe komt het dat mensen dat toch vaak wel lang gedacht hebben? Wat is er in prediking en catechese dan precies misgegaan? En ook wat gaat er mis? Bij alles wat je kan zeggen over beelden van geloof en Godsbeelden– juist ook Bijbels theologisch- toch ook dat God de gans Andere is, dat Zijn openbaring toch ook verberging is? God is toch ook de God die verwoesting op de aarde aanricht? Die Zijn ongekende gang gaat vol donkere majesteit... (God moves a mysterious way) Zijn die lijnen dan wel gepreikt, gezongen? Of toch vooral/alleen –ik chargeer-de Sinterklaasgod; een lieve pappa die altijd voor je klaarstaat en een zegenende Jezus die je altijd opvangt! Ja, die beelden spatten vaak kapot op de werkelijkheid! Hebben we dan niet een Bijbelse theologie en van daaruit ook uitwerking in catechese, verkondiging en liturgie, nodig waar ook deze lijnen veel meer in verwerkt zijn.

De ruigheid van de Psalmen, de klacht tot God, de toornende Jezus! (ik denk ook even aan de Godsvraag waar Tijs op doelt!)

-Het is gewoon weggezakt. Ik ben er vandaan gegroeid. Het bleek ook zonder God en geloof prima te kunnen. Ik voeg er aan toe...zelfs ook als je ziek bent, ook als de dood ermee gemoeid is. Ja, dat is zeker een groot punt. Ook als dominee spreek ik ouderen en jongeren bij wie dit proces zich voltrokken heeft, of gaande is. En ik denk dat de Coronacrisis juist dit proces van wegzakken/vandaan groeien versnelt. Maar dacht men dan altijd toch stiekem dat het zonder God niet zou gaan? Was God –misschien niet in theorie, maar dan toch wel in praktijk- eerst de gatenvuller, toen de gaatjesvuller en nu eigenlijk overbodig? Hoe komt dat

#daaromzijnwekerk

mensen zo denken, hebben gedacht? Heeft de kerk, hebben wij dit direct/indirect zo gepreekt, zo gezongen, zo getuigd? Ik denk het wel...Ik citeer wat betreft deze thematiek de woorden van Bonhoeffer: *Ik zou van God willen spreken, niet aan de grenzen, maar in het centrum, niet bij zwakheid, maar bij kracht, dus niet bij dood en schuld, maar bij het leven het goede van de mens. De kerk staat niet daar waar menselijk kunnen ophoudt, niet aan de grenzen, maar midden in het dorp. Dat is de Geest van het Oude Testament.*

- Niet uit de voet kunnen met allerlei christelijke dogma's. Ja, ook herkenbaar...Maar hoe komt dat? Zijn dogma's niet te vaak en te veel uitgegroeid tot rationele systemen, mag er ook ruimte blijven voor mysterie? Hebben wij niet te vaak gedacht dat wij –aan de hand van dogmatiek- God wel uit kunnen leggen? Nee, ik bepleit geen zweverig, a historisch christendom, maar het zingen van Ere zij aan God de Vader, ere zij aan God de Zoon, ere zij de Heilige Geest, helpt mensen doorgaans beter dan de vaak wat flauwe beelden met rekensommetjes...niet 1 plus 1 plus 1 , maar 1 keer 1 keer 1. Tegelijk zeg ik: laten we het Credo niet alleen maar zien als een momentopname...

Onder het thema: 'wat moet de kerk zich aanrekenen' is Thijs van den Brink aan het denken over allerlei thema's. Hoe komt het dat de kerk achterloopt, hoe zit het met de cultuurkloof...de omgang met de wetenschap. Ook noemt hij hier de circulation of the saints...Instroom vanuit orthodoxe gemeenten, uitstroom naar meer evangelische gemeenten (Mozaiek) etc. Het lijken op het eerste gezicht wat dingen die niet zoveel met elkaar te maken hebben en waar je ook 'los' over kan praten. Toch hebben ze naar mijn mening meer met elkaar te maken dan je zou denken. Ze hebben in ieder geval alles te maken met de plaats, het gezag en de interpretatie van de Schriften (dat zijn verschillende dingen!) Het maakt nogal wat uit of je je laat inspireren door theologie die sterk verbonden is met de inerrancy (foutloosheid) van de Schrift, of door Walter Brueggemann met zijn testimony en countertestimony. Op dat punt is er in ons achterland een grote en nog steeds groeiende verscheidenheid die we moeilijk vinden om te thematiseren. Een stevig theologisch gesprek hierover past niet meer zo in onze soms wat overmatig vriendelijke cultuur. En ja, we zitten bij alle neergang ook niet op extra onrust te wachten. Intussen gaat dit proces wel door...Bij deze zet ik dus ook de Schriftleer op de theologische agenda!

Ik voeg daar nog twee dingen aan toe, juist vanuit de Coronacrisis:

1)*Schepping!* We leven in bizarre tijden. We consumeren ons kapot, ook in de kerk. Zowel inhoudelijk theologisch als ook praktisch, catechetisch kerkelijk is dit een zeer urgent thema. Wij geloven toch in God de Vader, de Schepper...maar wat betekent dat? Is een aantal keer per jaar op vliegvakantie gaan niet even censurabel als overspel?

Durven we –juist wanneer de gevolgen van onze zonden zo zichtbaar en meetbaar zijn, ook nog eens concreet te worden? Wordt er niet nog te vaak stiekem gedacht dat dit toch iets van de linkse kerk is, of iets erbij... Ik vind het zonde (!!) dat ook op dit thema de kerk zo achterloopt op de cultuur. Maar de God van Abraham, Izaak en Jacob, de God van de geschiedenis, werd toch in deze geschiedenis haast al direct beleden als de Schepper van hemel en aarde. Dat hoort toch wezenlijk bij God. En zou het dan niet wezenlijker bij Zijn volgelingen moeten horen? Hier ligt veel schuld. Ook in onze orthodoxe hoek van de kerk die vaak . Ja, er waren sommigen in onze kringen die het belang van zorgvuldig omgaan met de schepping scherp zagen, ik denk even aan de dominee die vlakbij deze plek heeft gediend,

#daaromzijnwekerk

ds. I. Boot. Ik kan me toch niet aan de indruk onttrekken dat velen hem –in ieder geval op dit punt- een beetje zagen als malle pietje! Er is geloof nodig waar vrijheid en rijkdom niet wordt belichaamt door gezamenlijk genuttigde alcoholconsumptie en eindeloos consumeren (zo Joke Hermsen), maar door het dienen van God en de naaste en rijk zijn in God!

2) *Eschatologie*. De Coronacrisis heeft van alles losgemaakt. Ook in het denken over de laatste dagen, over de eindtijd etc. Het geeft veel onzekerheid, onrust en angst ook in de gemeenten. Ook onder jongeren, zeker in combinatie met het vorige punt. (schepping/klimaat). We hebben de Coronacrisis een plaats te geven in de tijd. In het laatste der dagen. Maar dan dus ook met de verwachting van Jezus komst. Zelf probeer ik elke dienst het gebed om de komst van Jezus een plaats te geven. Zeker in de gebeden. In gebed en liturgie worden de draden van de verwachting van Zijn komst nu eenmaal het meest aangespannen!

III *Wat te doen?*

Ik rond af...Wat te doen? Eerst even pas op de plaats rust. We leven immers in een crisis. Wat te doen...Over die vraag alleen al is veel te zeggen. Is doen de oplossing? Of is 'doen' misschien juist een onderdeel of wellicht zelfs oorzaak van het probleem. Doen is volgens mij alsnog achter Abraham Kuijper aanhollen, al dan niet met evangelische/charismatische schwung. Deze methode zal wellicht –ik praat dan specifiek even over het achterland van de drie bonden, daar zijn nog mensen om wat te doen, in andersoortige gemeenten vaak al niet meer- even werken, maar ik vrees dat wat op de korte termijn als rem werkt, op de langere termijn een katalysator gaat functioneren. Het probleem is dat de mens en zijn geloof veel te centraal komt te staan in plaats van Israels God, Zijn beloften. Ik zie dit wel als een valkuil.... Het hoofd in de schoot leggen dan maar? Er is nu eenmaal niets te doen! Dat lijkt mij niet de weg...Ons hoofd buigen voor God wel. Dus vooral in de binnenkamer zijn. Persoonlijk en als gemeente! Wie geschoren wordt moet stil zitten. Nu ja, stil zitten. Buigen voor God. Dat is trouwens ook de weg die van den Brink ons min of meer wijst als hij spreekt over onze 'verdediging op orde brengen'. Wat mij betreft geldt: volharden in de leer van de apostelen, in het breken van het brood, in de gemeenschap en in de gebeden. Zeker dat laatste. En tel daarbij de onderlinge liefde en de liefde voor de wereld op. Daar gaat veel missionaire kracht vanuit in een tijd waarin de liefde verkilt

Dr. Wim Dekker schreef al weer tien jaar geleden zijn eerste deel van de trilogie. Marginaal en missionair. Een profetisch boek met ook een veel richting. Wat mij betreft is dit boek (en ook zijn volgende twee boeken) te veel overkomen wat vaker bij goede profeten is gebeurd. Laten praten of de mond snoeren. Ik las in dit verband: Men wil blijkbaar niet veranderen of dat nu via de zachte nodiging tot een leerproces is, of via de radicale inkeer. Dat heeft te maken met verblinding. waarover dr. van den Beek zegt: Men ziet wel dat er problemen zijn in de kerk, maar men trekt daaruit niet de consequenties die nodig zijn: inkeer en buigen voor God. Men probeert steeds weer van alles te doen om het tij te keren en men vervalt daarbij steeds in dezelfde patronen

Toen ik net dominee was zei een nu overleden dominee tegen mij: Bert Karel, jij gaat een moeilijke tijd tegemoet als dominee. Want ja, ik ben dominee geworden in een tijd waarin kerken gebouwd werden, dat was wel heel druk, maar je zag de vooruitgang, de opbouw. Jij zult dominee in een tijd waarin kerken worden afgebroken. Dat is zwaarder. Dat is ook

#daaromzijnwekerk

zo...Nee, ik ben niet pessimistisch, echt niet. Ik leef immers in het spoor van de Opgestane. En ik bid, smeeek tot God

Hervorm, herschep, ook ons geslacht, opdat het door de wereldnacht, de weg vindt naar uw woning!